

8. Olijnik, I.S. and Sidorenko, M.M. (1991), *Ukraïns'ko-rosijs'kij i rosijs'ko-ukraïns'kij frazeologichnij tлумachnij slovník* [Ukrainian-Russian and Russian-Ukrainian phrasebook Dictionary], Kyiv, Ukraine.
9. Savickij, V.M. and Gashimov, Je.A. (2005), *Lingvokul'turnyj kod (sostav i funkcionirovanie)* [Linguocultural code (structure and function)], monograph, Moscow, Russia.
10. Telija, V.N. (1996), "Russkaja frazeologija: semanticheskij, pragmaticheskij i lingvokul'turologicheskij aspekty [Russian phraseology: semantic, pragmatic and linguocultural aspects]", *Jazyki russkoj kul'tury*, Moscow, Russia.
11. Haritonova, Ju.E. (2015) "Otrazhenie nacional'nyh pishhevyh tradicij vo frazeologii [Reflection of national food traditions in phraseology]", *Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo oblastnogo universiteta*, no. 2, available at: <http://vestnik-mgou.ru/Articles/View/644> (access November 15, 2015).
12. Iakovleva, V.V. (2003) "The national culture component of the phraseological units in the comparative constructions including the preposition como (based on the Pyrenees variant of Spanish) ", Thesis for Cand. Sc. (Philology), 10.02.05, Moscow, Russia.
13. Chesnokova, O. *Unidades fraseológicas con el componente gastronómico en español y ruso* [Electronic resource], available at: hispanismo.cervantes.es/documentos/chesnokova.pdf (access November 16, 2015).
14. Ghezzi, M. (2012) "Las construcciones comparativas estereotipadas. Investigación sociolingüística sobre su uso y aplicación en la clase de ELE", [Electronic resource], available at: http://www.mecd.gob.es/dctm/redele/MaterialRedEle/Biblioteca/2012bv13/2012_BV_13_46Maddalena%20Ghezzi.pdf?documentId=0901e72b812fb091 (access November 16, 2015).
15. Gutiérrez Ordóñez, S. (1997), "Las estructuras comparativas", Arco Libros, Madrid, España.
16. Krohová, J. (2012) "Unidades fraseológicas con el componente gastronómico en el español mexicano", [Electronic resource], available at: https://is.muni.cz/th/178651/ff_m_b1/diplomka.pdf (access November 16, 2015).
17. Montoro del Arco, E. T. (2007) "El porqué de los dichos: la fraseología del vino", *PerAbbat: boletín filológico de actualización académica y didáctica*, vol. 2, pp. 131–136.
18. Real Academia de Gastronomía, [Electronic resource], available at: <http://www.realacademiadegastronomia.com/presentacion.htm> (access November 16, 2015).
19. Refranero castellano, [Electronic resource], available at: <http://www.refranerocastellano.com/melones/melones.html> (access November 16, 2015).
20. Rodríguez Ponce, M.I. (2006) "Nuevas aportaciones sobre las comparaciones estereotipadas en la enseñanza de ELE", *Revista electrónica de didáctica español lengua extranjera*, vol. 8, available at: http://www.mecd.gob.es/dctm/redele/Material-RedEle/Revista/2006_08/2006_redELE_8_06Rodriguez.pdf?documentId=0901e72b80df3663 (access November 16, 2015) (access November 10, 2015).

УДК 811.161.2'28

РОЛЬ ДІАЛЕКТНОЇ МОВИ ЯК ДЖЕРЕЛА ЕТИМОЛОГО-СЕМАНТИЧНОГО СЛОВНИКА І.І. ОГІЄНКА

Юсікова О.В., науковий співробітник

Інститут української мови НАНУ, вул. Грушевського, 4, м. Київ, Україна

redmailru@mail.ru

Стаття присвячена аналізу деяких аспектів наукової концепції І.І. Огієнка як лексикографа, зокрема проаналізовано особливості побудови словникових статей у його праці «Етимолого-семантичний словник української мови». У дослідженні акцентовано на тому, що в розробці словникових статей автор приділив увагу аналізу семантики лексичних одиниць, зв'язку між граматичною формою живого народного слова і його змістом, питанням семантичної повноти номінативної одиниці. І.І. Огієнко ще на початку розвитку семантичного вчення намагався відтворити структуру семантичного поля окремої лексеми, виділити його компоненти, об'єднати на основі інтегральної семи. Методика представлення мовного матеріалу в «Етимолого-семантичному словнику української мови» у багатьох аспектах є новаторською. Проаналізовані словникові статті у структурі «Етимолого-семантичного словника української мови» І.І. Огієнка свідчать про глибокий інтерес

ученого до лексичного багатства рідної мови, комунікативних особливостей слова, до сприйняття номінативної одиниці як одиниці мовлення, семантична повнота якої постає в тексті, про увагу вченого до взаємозв'язків між синтаксичним і лексичним рівнями діалектної мови; до з'ясування процесів номінації, динаміки семантичної структури діалектної лексики.

Ключові слова: Етимолого-семантичний словник, діалектна мова, теорія семантичного поля, семантичний аналіз, вторинна номінація, динаміка діалектної системи.

РОЛЬ ДИАЛЕКТНОЙ РЕЧИ КАК ИСТОЧНИКА ЕТИМОЛОГО-СЕМАНТИЧЕСКОГО СЛОВАРЯ И. И. ОГИЕНКО

Юсикова А.В.

Институт украинского языка НАНУ, ул. Грушевского, 4, г. Киев, Украина

Статья посвящена анализу некоторых аспектов научной концепции И.И. Огиенко как лексикографа, в частности проанализированы особенности построения словарных статей в его труде «Етимолого-семантический словарь украинского языка». В исследовании акцентируется на том, что в разработке словарных статей автор уделил внимание анализу семантики лексических единиц, связи между грамматической формой живого народного слова и его содержанием, вопросам семантической полноты номинативной единицы. И.И. Огиенко еще на заре развития семантического учения пытался воссоздать структуру семантического поля отдельной лексемы, выделить его компоненты, объединенные на основе интегральной семы. Методика представления языкового материала в «Етимолого-семантическом словаре украинского языка» во многих отношениях является новаторской. Проанализированы словарные статьи в структуре «Етимолого-семантического словаря украинского языка» И.И. Огиенко свидетельствуют о глубоком интересе ученого к лексическому богатству родного языка, коммуникативным особенностям слова, к восприятию номинативной единицы как единицы речи, семантическая полнота которой раскрывается в тексте, о внимании автора к взаимосвязям между синтаксическим и лексическим уровнями диалектной речи; к процессам номинативной, динамике семантической структуры диалектной лексики.

Ключевые слова: Етимолого-семантический словарь, диалектная речь, теория семантического поля, семантический анализ, вторичная номинация, динамика диалектной системы.

ROLE OF THE DIALECT LANGUAGE AS THE FOUNTAINHEAD OF THE ETYMOLOGHO-SEMANTIC DICTIONARY OF THE I.I. OHIYENKO

Yusikova O.V.

Institute of Ukrainian of NAS of Ukraine, Grushevskiy, str., 4, Kyiv, Ukraine

Introduction In Ukrainian dialects currently does not lose relevance the problem of the understanding the works of the great linguists of the past in terms of modern linguistic theory. The figure of the great son of Ukraine, scholar, public figure, educator I.I. Ohiyenko continues to impress with its versatility descendants.

Purpose: The purpose of the article – to focus on the elements of functional and semantic analysis of vocabulary in ESSUL in terms of modern trends dialectological research.

Results: I.I. Ohiyenko considered in close connection concept of the national and the dialect language. I.I. Ohiyenko introduces interesting forms of interpretation of lexical material in ESSUL when attention is paid to the phenomenon and semantic fields vocabulary, and the phenomenon of secondary nomination, and verbalized communication unit of language, which are interjections and modal words.

I.I. Ohiyenko drew attention to the fact, that the syntactic structure of language is closely related to the development of the categories of the thought. Scientists developing the concept of O.O. Potebnia, affirmed the dominance of the grammar of thinking, which is manifested in the fact that the language is not just expressing a ready opinion, but divide it draws, interprets it, enriching its grammatical meaning.

Attention to the semantics of a lexical item in the structure of the dialect language, to the connection between morphological representation of grammatical form and its content – the characteristics of the scientific concept of I.I. Ohiyenko.

Originality: We have highlighted some contemporary theoretical trends, that developed in the Ukrainian dialectology last time, and that trace of methodological principles of the describe the vocabulary in ESSUL, namely: the principles of the theory of the syntax of the transpositions, the theory of the semantic field, the issue of secondary nomination, the dynamics of the semantic structure of dialect vocabulary.

Conclusion: So, in the middle of the last century, I.I. Ohiyenko in his fundamental work, which is ESSUL, raised the issue that now took center stage in the theoretical works of the linguists-dialectologists, namely: communication syntactic and lexical level of the dialect language; finding out ways of the nomination

processes, the dynamics of the semantic structure of the dialect vocabulary and more. The work of I.I. Ohiyenko now retains a high scientific value for Ukrainian dialectology and linguistics in general.

Key words: Etimologo semantic dictionary, dialectal speech, the theory of semantic field, semantic analysis, secondary nomination, dialect speaker system.

В українській діалектології нині не втрачає актуальності **проблема** осмислення доробку великих мовознавців минулого в аспекті розвитку сучасного лінгвістичного вчення. Постать великого сина України, ученого, громадського діяча, педагога І.І. Огієнка продовжує вражати нащадків своєю багатогранністю. **Дослідники нашого часу** приділяють велику увагу вивченню різних аспектів діяльності І.І. Огієнка, зокрема, мовознавчим студіям автора присвятили свої праці А.А. Бурячок, Л.І. Мацько, Л.В. Мовчун, В.Б. Задорожний та ін. Та все ж деякі аспекти мовознавчої діяльності І.І. Огієнка ще чекають на ґрунтовні праці.

Жива народна мова посідала чільне місце в колі наукових зацікавлень І.І. Огієнка, окрім наукового доробку О.О. Потебні, О.О. Шахматова, О.І. Соболевського, П.Ф. Фортунатова, О.Х. Востокова, Ф.І. Буслаєва, І.І. Срезневського, С.П. Обнорського та ін., дослідник вивчав праці І.Я. Франка, В.М. Гнатюка, М.С. Возняка, І.М. Зилінського, І.А. Панькевича тощо.

Вагомим внеском у розвиток української лексикографії стало видання 4-х томів «Етимолого-семантичного словника» І.І. Огієнка¹. Цей найбільший словник ученого, який друкувався в журналі «Віра й культура», так і не побачив світ окремим виданням за життя автора. Згодом його впорядкував Ю. Мулик-Луцик. Чотиритомний словник вийшов у світ у Вінніпезі (1979–1994 рр.). Як відомо, на час укладання ЕССУМ І.І. Огієнко вже мав чималий лексикографічний досвід, він був автором 10 опублікованих і ще 5 рукописних словників [1, с. 7]. ЕССУМ є етимологічним словником української народної мови, але його цінність для розвитку саме діалектології безперечна, а отже актуальними нині залишаються деякі аспекти укладання цієї праці.

Мета статті – акцентувати увагу на елементах функціонально-семантичного аналізу лексики в ЕССУМ в аспекті сучасних напрямків діалектологічних досліджень.

І.І. Огієнко розглядав у нерозривному зв'язку поняття народної і діалектної мови. Він писав: «Народна мова ховає в собі силу найрізніших мовних перлин, часом навіть на означення тонких духовних переживань та найрізніших термінів... Те саме маємо із формами. Жива мова, як цілість, надзвичайно багата на найрізніші форми — архаїчні й нові, рідкі й часті...» [2, с. 78]. Словник І.І. Огієнка є словником нового типу, залишається в україністиці унікальним і досі як словник, що аналізує народну етимологію і семантику діалектних слів. Це фундаментальне досягнення ЕССУМ, адже, як відомо, у багатьох словниках, зокрема О.О. Преображенського, М.Р. Фасмера, Н.М. Шанського та ін., діалектна лексика не була розглянута зовсім, або служила фоном для загальнонародної лексики. І.І. Огієнко розвинув традицію включення діалектних даних у загальнослов'янський етимологічний контекст. У ЕССУМ на значних лексичних даних продемонстровано вкрай важливий для аналізу етимології запозичених лексем факт підключення останніх до зв'язків між територіально суміжними мовами. І.І. Огієнко звернув увагу і на явища поліцентризму запозичень, що зумовлює високу достовірність результатів етимологічного аналізу автора.

І.І. Огієнко запроваджує цікаві форми інтерпретації лексичного матеріалу в ЕССУМ, коли увага звернена і на явища семантичних полів лексики, і на явища вторинної номінації, і на вербалізовані одиниці комунікативного рівня мови, якими є вигуки, модальні слова тощо.

¹ Далі – ЕССУМ

Нами виділено декілька сучасних теоретичних напрямків, що розроблялися в українській діалектології останнього часу, і які простежуємо в методологічних засадах опису лексики в ЕССУМ, а саме: засади теорії транспозиційного синтаксису, теорії семантичного поля, питання вторинної номінації, динаміки семантичної структури діалектної лексики [3, с. 34–35].

І.І. Огієнко звертав увагу на те, що синтаксична будова мови перебуває в тісному зв'язку з розвитком категорій мислення. Учений, розвиваючи концепцію О.О. Потебні [4], утверджував домінування граматики над мисленням, яке виявляється в тому, що мова не просто виражає готову думку, але членує її, оформлює, інтерпретує її, збагачуючи своїм граматичним значенням. Автор довів, що в основі змісту речення лежить психологічне судження, яке в ньому виражене. І.І. Огієнко поділяв прогресивні погляди Л.А. Булаховського, який пов'язував синтаксичні конструкції мови з формуванням смислових цілостей – надфразових єдностей [5, с. 8]. Розвинув І.І. Огієнко і принципову наукову засаду С.Й. Смаль-Стоцького, що полягала в орієнтації при дослідженні синтаксису на живе українське мовлення. У статті «Історія української граматичної термінології» І.І. Огієнко назвав С.Й. Смаль-Стоцького і Ф. Гартнера «творцями теперішньої нашої термінології» [6, с. 111–113; 7]. Автор з надзвичайною увагою ставився не лише до власне лексичної семантики досліджуваних номінативних одиниць, але і побіжно аналізував у ЕССУМ процеси творення слів, що постають внаслідок синтаксичної деривації, трансформації пропозитивних, комунікативно зумовлених синтаксичних конструкцій. Розглянемо деякі приклади. Аналізуючи в ЕССУМ прислівник «бігме» [8, с. 138], І.І. Огієнко зазначає: «Бігме – легка божба: доправди, справді, дійсно, так. Ось в інтермедії Якова Гаватовича 1619 р. знаходимо «богме», «бугме». Часте слово в західноукраїнських говорах, мало знане в східних. Походження його темне. Ів. Франко: «Галицько-руські народні приповідки» 1901 р. с. 36 подає, що «бігме» – мабуть скорочена формула стародавньої присяги: Біг мене покарай або Біг мені свідок; пор. німецьке *Bei Gott*, сербське «Бога ми». Можливо ще, що це «Біг йме» мене, коли неправду кажу (пор. ходити-ме з ходити йме). Словник Бориса Грінченка подає тільки «бігматися» – божитися». Перед нами приклад аналізу явища синтаксичної транспозиції в історичному аспекті. Нині, як відомо, в українській діалектології дериваційні процеси лексики на ґрунті синтаксичної транспозиції є маловивченими і пов'язані, передусім, з дослідженням живого діалектного мовлення, діалектних текстів.

Значне зацікавлення процесами номінації загалом і вторинної зокрема припало на минуле століття у зв'язку із розвитком семасіології та ономасіології. В основу вторинної номінації покладено, як відомо, асоціативність людського мислення [9, с. 73, 92]. Прогресивні ідеї І.І. Огієнка в галузі семантичної мотивованості і вторинної номінації можна продемонструвати на прикладі матеріалів з ЕССУМ, зокрема, методики формування словникових статей. Розглянемо словникову статтю лексеми «баба». Слід зазначити, що учений ставився з великою увагою до кожного зрушення в семантиці лексеми, детально відтворював її семантичне поле, яке постає на основі аналізу діалектного мовлення. Так, баба в ЕССУМ – це «мати батька чи матері, часом замужня жінка. Ст. сл. баба. Слово всеслов'янське й індоєвроп». [8, с. 108–109]. Автор розглядає цікаві шляхи постання вторинного номена «баба» в українській мові, підкреслює нерозривний зв'язок семантичного поля літературної мови і діалектів: «Баба – праслово, постале з дитячого лепету ба, здвоєне як мама, тато, тета, тьотя, неня, дядя, папа, дідо. Спочатку слово не мало докладно окресленого значення, тому з ходом часу «баба» набуло собі багато найрізніших значень. Словник Б. Грінченка, напр., подає аж 27 значень нашого «баба». Баба – мати брата чи сестри, дуже розросле в українській мові: бабця, бабин, бабувати й ін. Баба – взагалі замужня жінка. Баба – сповитуха. Постало з дитячого лепету ба-ба-ба! ... Баба – чоловік часто зве свою жінку «баба», а ще частіше – «стара», хоч би була вона

молода. У такому значенні «баба» відома в пам'ятках XV століття. Баба, ст. сл. баба, «Пов. вр. Літ»: «Аще бы лихъ Законъ греческій, то не бы баба твоя приняла Ольга». Десь з XVII в. з'являються пестливі форми: бабка й ін. В укр. часто бабця, бабуня, бабуся. З XV ст. слово «баба» набуває значення взагалі замужня жінка: «Призваше бабу свою Ньюилу» (Пролог, XV в.). Ще пізніше «баба» набуває презирливого відтінку: От баба, та й усе! Баба – у тюркських народів – це почесна назва кожного, старшого віком. «Баба» й «бабка» – великодні особливі печива, відомі по всій Україні як у мові народній, так і літературній. В «Укр.-рос. словарі» Грінченка знаходимо, що на Полтавщині бабка зветься папушник. Слово це місцевого вжитку, поширене мало. Під словом баба (1 ст. 55) дається у Б. Грінченка приклад із Носима: «Хазяїнова хазяйка напече пасок і всякої всячини: пани й панійки, папушники там, баби, пундики. Виходить, папушник і баба трохи різні печива» [8, с. 108–109]. На нашу думку, великою перевагою такої побудови словникової статті є те, що семантичні зрушення і явища вторинної номінації передані вченим у діахронічному аспекті. А отже, слід зазначити, що ЕССУМ вводить в українську діалектну лексикографію елементи опису динаміки семантичної структури діалектних назв.

Новаторським для часу І.І. Огієнка, на наш погляд, є розгляд у межах словникової статті компонентів семантичного поля лексеми, об'єднаних на основі інтегральної семи, що дозволяє авторові акцентувати увагу на лексичному багатстві рідної мови. Зокрема, для прикладу, розглянемо словникову статтю «Відділення». І.І. Огієнко зазначає: «Слово «відділення» визначає відлучення частини чого від цілого. Напр.: 1. Літи – рідке, взагалі рідину, воду, молоко, квас і т. ін. 2. Сипати – що густе. Насип піску, борщу. 3. Ламати – відділяти руками від цілого кусок. Вламай хліба, булки, деревини, кия і т. ін. 4. Тяти – або різати, краяти. Укрій хліба (ножем). Відріж кавалок дошки (пилкою). 5. Ущипнути – відділити пальцями маленький кусочок чого. Ущипни для горобчика хліба. 6. Рубати – відділяти сокирою. Відрубай цей кусок. 7. Колоти. Відділити від цілого куска маленьку й довгу частину. Відколи з цього. 8. Відділити ціле від цілого. Батько відділив сина на окреме життя. Невістка відділилася – перейшла в хатину. Оцю купу дров відділи окремо. 9. Розв'єдення (сепарація), розвід – чоловіка й жінки, правне (судове) розходження їх. 10. Сунути що від чого. Посунь клуню від хати. Коли себе самого, додається -ся. Посунься трохи! 11. Рвати – відділяти руками чи іншим цілого як-будь. Ти відірвав мені гудзика. Машина відірвала полу. 12. Відшматувати. Відірвати руками великий кусок. Відшматував хліба» [8, с. 225–226]. Нині розвиток теорії лексико-семантичної структури діалектної мови, моделювання семантичних полів діалектної лексики є дуже перспективними напрямками в українській діалектології [3, с. 35].

Звернення до семантики того чи іншого лексичного елемента, фразеологізму у структурі діалектної мови, до зв'язку між морфологічною репрезентацією граматичної форми і її змістом – характерні риси наукової концепції І.І. Огієнка. Увага в методологічних засадах ЕССУМ до комунікативних засобів формування висловлення, а саме, представлення різних вигуків і часток, сполучників у їх семантичній повноті, свідчить про зацікавленість автора комунікативними особливостями живого народного мовлення, одиницями діалектного тексту, вербалізацією мовленнєвих інтенцій тощо.

Отже, ще в середині минулого століття І.І. Огієнко у своїй фундаментальній праці, якою є ЕССУМ, піднімав питання, що нині посіли чільне місце в теоретичних розробках мовознавців-діалектологів, а саме: зв'язок синтаксичного і лексичного рівнів діалектної мови; з'ясування шляхів номінативних процесів, динаміки семантичної структури діалектної лексики тощо. Ці напрямки відіграють значну роль у подальшому розвитку українського мовознавства на сучасному етапі, а праця І.І. Огієнка і нині зберігає високу наукову цінність для української діалектології і лінгвістики загалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мулик-Луцик Ю. Передмова до «Етимолого-семантичного словника української мови» в контексті лексикографічних праць його автора / Ю. Мулик-Луцик // Етимолого-семантичний словник української мови : в 4-х томах / І. І. Огієнко / [гол. ред. Ю. Мулик-Луцик]. — Вінніпег : Волинь. — Т. I. — 1979. — С. 1–11.
2. Огієнко І. І. Історія української літературної мови / І. І. Огієнко. — К. : Либідь, 1995. — 296 с.
3. Гриценко П. Ю. Моделювання системи діалектної лексики / П. Ю. Гриценко. — К. : Наук. думка, 1984. — 255 с.
4. Потебня А. А. Из записок по русской грамматике : в 3-х томах / А. А. Потебня. — М. : Просвещение, 1958. — Т. 1–2. — 551 с.; 1968 – Т. 3. — 536 с.
5. Булаховський Л. А. Питання синтаксису простого речення в українській мові / Л. А. Булаховський // Дослідження з синтаксису української мови. — К. : Вид-во АН УРСР, 1958. — С. 11–43.
6. Огієнко І. І. Історія української граматичної термінології / І. І. Огієнко // Записки Українського Наукового Товариства в Києві. — К., 1908. — Кн. 1. — С. 111–113.
7. Смаль-Стоцький С. Грамматика руської мови / С. Смаль-Стоцький, Ф. Гартнер. — 3-є переробл. вид. — Відень, 1914. — 202 с.
8. Денисова С. П. Типологія категорій лексичної семантики / С. П. Денисова – К. : Вид-во Київського держ. лінгвістичного ун-ту, 1996. — 294 с.
9. Огієнко І. І. Етимолого-семантичний словник української мови : в 4-х томах / І. І. Огієнко // [т.т. 1–3 – гол. ред. Ю. Мулик-Луцик ; т. 4 – гол. ред. Магдаліна Куцюк]. — Вінніпег, Канада : Вид-во Trident Press Ltd. — Т. 1. — 365 с.; Т. 2. — 400 с.; Т. 3. — 416 с.; Т. 4. — 557 с.

REFERENCES

1. Mulyk-Lutsyk, Yu. (1979), Peredmova do etymologo-semantychnogo slovnyka ukrainskoyi movy v konteksti leksykografichnykh prats yoho avtora [Introduction to "Semantic ethyl-Ukrainian dictionary" in the context of lexicographical works of the author], Etymologo-semantychnyy slovnyk ukrainskoyi movy [Etymolooho-semantic dictionary of the Ukrainian language] in 4 volumes, Winnipeg, Volyn', 1979, Vol. I., pp. 1–11. (in Ukr.)
2. Ohiyenko, I.I. (1995), Istoria ukrainskoyi literaturnoyi movy [History of Ukrainian literary language], Kyiv, Lybid, 1995, 296 p. (in Ukr.)
3. Gritsenko, P.Yu. (1984), Modeluvania systemy dialektnoyi leksyky [Simulation system of the dialect vocabulary], Kyiv, Naukova dumka, 1984, 255 p. (in Ukr.)
4. Potebnya, A.A. (1958), Iz zapisok po ruskoy gramatike [Iz notes on grammar Russkaya]: in 3 volumes, Moskow, Prosveshcheniye, vol. 1–2, 1958, 551 p., vol. 3, 1968, 536 p. (in Russ.)
5. Bulakhovsky, L.A. (1958), Pytania syntaksysu prostogo rechenia v ukrainskiy movi [Issues syntax of the simple sentence in Ukrainian language], Doslidzhenia z syntaksisu ukrainskoyi movy [Research of the syntax of the Ukrainian language], Kyiv, Vydavnytstvo USSR, 1958, pp. 11–43. (in Ukr.)
6. Ohiyenko, I.I. (1908), Istoria ukrainskoyi gramatychoyi terminologiyi [History of Ukrainian grammar terminology], Zapiski Ukrayinskogo Naukovogo Tovarystva v Kyievi [Ukrainian Scientific Society in Kiev], Kyiv, Iss. 1, 1908, pp. 111–113. (in Ukr.)
7. Smal-Stotski, S., and Gartner, F. (1914), Rus Language Grammar, Vienna, 1914, 202 p. (in Ukr.)
8. Denisova, S.P. (1996), Typologia kategoriyi leksychnoyi semantyky [Typology categories lexical semantics], Kyiv, Vydavnytstvo Kyivskogo Dersavnogo lingvistychnogo universytetu, 1996, 294 p. (in Ukr.)
9. Ohiyenko, I.I. (1979-1995), Etymologo-semantychnyy slovnyk ukrainskoyi movy [Etymolooho-semantic dictionary of the Ukrainian language]: in 4 volumes / Ohiyenko, I.I // [Vol. 1–3 – Golovnyy redaktor Mulyk-Luchyk, Y., vol. 4 – Golovnyy redaktor Prof. Dr. Katsuk, M.]. –Winnipeg, Canada: Trident Press Ltd., vol. 1. 365 p., v. 2. 400 p., vol. 3. 416 p., vol. 4. 557 p. (in Ukr.)